

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 13. januarja 2022 *

„Predhodno odločanje – Socialna politika – Direktiva 1999/70/ES – Okvirni sporazum o delu za določen čas, sklenjen med ETUC, UNICE in CEEP – Določbi 4 in 5 – Pogodbe o zaposlitvi za določen čas v javnem sektorju – Učitelji katoliškega verouka – Pojem ‚objektivni razlogi‘, ki upravičujejo obnovitev teh pogodb – Trajna potreba po nadomestnem osebju“

V zadevi C-282/19,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunale di Napoli (sodišče v Neaplju, Italija) z odločbo z dne 13. februarja 2019, ki je na Sodišče prispela 3. aprila 2019, v postopku

YT,

ZU,

AW,

BY,

CX,

DZ,

EA,

FB,

GC,

IE,

JE,

KG,

LH,

MI,

* Jezik postopka: italijanščina.

NY,

PL,

HD,

OK

proti

Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca – MIUR,

Ufficio scolastico Regionale per la Campania,

ob udeležbi

Federazione GILDA-UNAMS,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi A. Arabadjiev, predsednik prvega senata v funkciji predsednika drugega senata, I. Ziemele, sodnica, T. von Danwitz, P. G. Xuereb in A. Kumin (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec E. Tanchev,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za YT, ZU, AW, BY, CX, DZ, EA, FB, GC, IE, JF, KG, LH, MI, NY in PL, S. Tramontano, avvocato,
- za HD F. Sorrentino, avvocata,
- za OK V. De Michele, avvocato,
- za Federazione GILDA-UNAMS T. de Grandis, avvocato,
- za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj z L. Fiandaca in P. Gentilijem, avvocati dello Stato,
- za Evropsko komisijo G. Gattinara, M. van Beek in C. Valero, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 18. marca 2021

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago določb 4 in 5 Okvirnega sporazuma o delu za določen čas, sklenjenega 18. marca 1999 (v nadaljevanju: okvirni sporazum), ki je priložen Direktivi Sveta 1999/70/ES z dne 28. junija 1999 o okvirnem sporazumu o delu za določen čas, sklenjenem med ETUC, UNICE in CEEP (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 2, str. 368), člena 1 in člena 2(2)(a) Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79) ter člena 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med YT, ZU, AW, BY, CX, DZ, EA, FB, GC, IE, JF, KG, LH, MI, NY, PL, HD in OK (v nadaljevanju: tožeče stranke v postopku v glavni stvari), ki poučujejo katoliški verouk v javnih šolah, ter Ministero dell'Istruzione dell'Università e della Ricerca – MIUR (ministrstvo za izobraževanje, visokošolsko izobraževanje in raziskave – MIUR, Italija) in Ufficio Scolastico Regionale per la Campania (regionalni urad za izobraževanje za Kampanjo, Italija) glede zahteve, da se pogodba navedenih oseb o zaposlitvi za določen čas preoblikuje v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 1999/70

- 3 V uvodni izjavi 14 Direktive 1999/70 je navedeno:

„Podpisnice so želele skleniti okvirni sporazum o delu za določen čas, ki bi opredelil splošna načela in minimalne zahteve za pogodbe o zaposlitvi in delovnih razmerjih za določen čas; podpisnice so izrazile željo po izboljšanju kakovosti dela za določen čas z zagotavljanjem uporabe načela nediskriminacije in vzpostavitvijo okvira, ki bi preprečeval zlorabe, izhajajoče iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas“.

Okvirni sporazum

- 4 V drugem odstavku preambule okvirnega sporazuma je navedeno, da se podpisnice sporazuma „zavedajo, da pogodbe za nedoločen čas so in bodo splošna oblika delovnega razmerja med delodajalci in delavci [in da] pogodbe o zaposlitvi za določen čas v nekaterih okoliščinah ustrezajo potrebam delodajalcev, pa tudi delavcev“.
- 5 V točkah od 6 do 8 in 10 splošnih ugotovitev okvirnega sporazuma je navedeno:
 - „6. ker so pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas splošna oblika delovnih razmerij in prispevajo h kakovosti življenja zadevnih delavcev in k izboljšanju poslovnih rezultatov;
 7. ker je uporaba pogodb o zaposlitvi za določen čas, ki temeljijo na objektivnih razlogih, način preprečevanja zlorab;

8. ker so pogodbe o zaposlitvi za določen čas značilnost zaposlovanja v nekaterih sektorjih, poklicih in dejavnostih, kar morebiti ustreza delodajalcem in tudi delavcem;

[...]

10. ker ta sporazum od držav članic in socialnih partnerjev zahteva, da sami uredijo vse za uresničevanje teh splošnih načel ter izvajanje minimalnih zahtev in določb tega sporazuma, kar omogoča upoštevanje stanja v vsaki državi članici in razmer v posameznih sektorjih in v poklicih, s sezonskimi dejavnostmi vred“.

6 Določba 1 okvirnega sporazuma določa:

„Namen okvirnega sporazuma je:

- a) izboljšati kakovost dela za določen čas z zagotavljanjem uporabe načela nediskriminacije;
- b) vzpostaviti okvir za preprečevanje zlorab, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas.“

7 Določba 2 okvirnega sporazuma, naslovljena „Področje uporabe“, v točki 1 določa:

„Ta sporazum se uporablja za delavce, zaposlene za določen čas, ki so sklenili pogodbo o zaposlitvi ali delovno razmerje, kakor ju opredeljujejo zakoni, kolektivne pogodbe ali običaji v vsaki državi članici.“

8 Določba 3 okvirnega sporazuma, naslovljena „Opredelitve“, določa:

„V tem sporazumu izraz:

1. ‚delavec, zaposlen za določen čas‘ pomeni osebo, ki ima pogodbo o zaposlitvi ali delovno razmerje, sklenjeno neposredno med delodajalcem in delavcem in pri katerem je konec pogodbe o zaposlitvi ali delovnega razmerja določen z objektivnimi pogoji, kakršni so potek določenega datuma, dokončanje določene naloge ali nastop posebnega dogodka;

[...]“

9 Določba 4 okvirnega sporazuma, naslovljena „Načelo nediskriminacije“, v točki 1 določa:

„Delavce, zaposlene za določen čas, se glede pogojev zaposlitve ne sme obravnavati manj ugodno kakor primerljive delavce, zaposlene za nedoločen čas, razen kjer je različno obravnavanje upravičljivo iz objektivnih razlogov.“

10 Določba 5 okvirnega sporazuma, naslovljena „Ukrepi za preprečevanje zlorab“, določa:

- „1. Za preprečevanje zlorab, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerjih za določen čas, države članice po posvetovanju s socialnimi partnerji skladno z nacionalno zakonodajo, kolektivnimi pogodbami ali običaji in/ali socialni partnerji, kadar ni ustreznih pravnih ukrepov, ki bi preprečevali zlorabo, uvedejo enega ali več naslednjih ukrepov tako, da upoštevajo potrebe posameznih sektorjev in/ali kategorij delavcev:
 - a) objektivne razloge, ki upravičujejo obnovitev takšnih pogodb ali razmerij;

- b) najdaljše skupno trajanje zaporednih pogodb ali razmerij za določen čas;
c) število obnovitev takšnih pogodb ali razmerij.
2. Države članice po posvetovanju s socialnimi partnerji in/ali socialni partnerji po potrebi določijo, pod kakšnimi pogoji se pogodbe o zaposlitvi ali delovna razmerja:
- a) štejejo za ‚zaporedna‘ [‚verženje‘];
b) štejejo za pogodbe ali razmerja za nedoločen čas.“
- 11 Določba 8 okvirnega sporazuma, naslovljena „Določbe o izvajanju“, določa:
- „1. Države članice in/ali socialni partnerji lahko ohranijo ali sprejmejo določbe, ki so za delavce ugodnejše od zapisanih v tem sporazumu.
- [...]“
- Direktiva 2000/78*
- 12 V uvodni izjavi 24 Direktive 2000/78 je navedeno:
- „Evropska unija v svoji Deklaraciji št. 11 o statusu cerkva in nekonfesionalnih organizacij, ki je priloga Sklepne listine Amsterdamske pogodbe, izrecno priznava, da spoštuje in ne vpliva na status cerkva in verskih združenj ali skupnosti, ki ga imajo na podlagi nacionalne zakonodaje v državah članicah, in da enako spoštuje status svetovnonazorskih in nekonfesionalnih organizacij. Glede na to lahko države članice obdržijo ali opredelijo posebne zahteve glede bistvenih, legitimnih in utemeljenih poklicnih zahtev, ki so mogoče potrebne za opravljanje neke poklicne dejavnosti.“
- 13 Člen 1 te direktive določa, da je namen te direktive opredeliti splošni okvir boja proti diskriminaciji med drugim zaradi vere ali prepričanja, pri zaposlovanju in delu, zato da bi v državah članicah uresničevali načelo enakega obravnavanja.
- 14 Člen 2(1) in (2) navedene direktive določa:
- „1. V tej direktivi ‚načelo enakega obravnavanja‘ pomeni, da ne obstaja nikakršna neposredna ali posredna diskriminacija zaradi katerega od razlogov iz člena 1.
2. V smislu odstavka 1:
- a) se šteje, da gre za neposredno diskriminacijo, kadar je, je bila ali bi bila oseba obravnavana manj ugodno kakor neka druga v primerljivi situaciji zaradi katerega od razlogov iz člena 1;
- b) se šteje, da gre za posredno diskriminacijo, kadar je zaradi kakšne navidez nevtralne določbe, merila ali prakse neka oseba določene vere ali prepričanja, ki ima določen hendikep [določeno invalidnost] ali je določene starosti ali spolne usmerjenosti, v primerjavi z drugimi v slabšem položaju, razen če:
- i) tako določbo, merilo ali prakso objektivno upravičuje legitimni cilj in je način uresničevanja tega cilja primeren in nujen;
- [...]“

Italijansko pravo

- 15 Člen 3(4), (7), (8) in (9) legge n. 186 – Norme sullo stato giuridico degli insegnanti di religione cattolica degli istituti e delle scuole di ogni ordine e grado (zakon št. 186 o pravnem statusu učiteljev katoliškega verouka v institucijah in šolah vseh vrst in ravni) z dne 18. julija 2003 (GURI št. 170 z dne 24. julija 2003) določa:

„4. Vsak kandidat na natečaju [...] mora imeti potrdilo o primernosti, ki ga izda škofijski ordinarij, pristojen za zadevno ozemlje, in lahko kandidira le za delovna mesta na ozemlju zadevnega škofijskega ordinarija.

[...]

7. Komisije pripravijo seznam oseb, ki so uspešno opravile natečaj, pri čemer poleg rezultatov preizkusov upoštevajo izključno kvalifikacije [...]. Direktor seznam odobri in krajevno pristojnemu škofijskemu ordinariju pošlje imena oseb, ki so navedena v ustreznem vrstnem redu za zasedbo delovnih mest za učitelje [...]. Direktor lahko osebe izbere s seznama oseb, ki so uspešno opravile natečaj, da škofijskemu ordinariju sporoči imena, potrebna za zapolnitev delovnih mest, ki bi morebiti postala prosta v obdobju veljavnosti natečaja.

8. O zaposlovanju na podlagi pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas odloči direktor v dogovoru s krajevno pristojnim škofijskim ordinarijem [...].

9. K razlogom za prekinitev delovnega razmerja, ki jih določajo veljavni predpisi, se doda preklic potrjena o primernosti s strani krajevno pristojnega škofijskega ordinarija, ki je zavezujoč v kanonskem pravu [...].“

- 16 Poleg tega je člen 36(1), (2) in (5) decreto legislativo št. 165 – Norme generali sull’ordinamento del lavoro alle dipendenze delle amministrazioni pubbliche (zakonska uredba št. 165 v zvezi s splošnimi pravili o organizaciji dela v javni upravi) z dne 30. marca 2001 (redni dodatek h GURI št. 106 z dne 9. maja 2001), v različici, ki se je uporabljala v zadevi v glavni stvari (v nadaljevanju: zakonska uredba št. 165/2001), določal:

„1. Javna uprava zaposluje za svoje običajne potrebe izključno na podlagi pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas [...].

2. Javna uprava lahko zaradi začasnih in izjemnih potreb uporabi prilagodljive pogodbene oblike za zaposlitev in delo osebja, ki so določene v civilnem zakoniku in zakonih o delovnih razmerjih v podjetjih, ob upoštevanju veljavnega postopka zaposlovanja.

[...]

5. Če javna uprava krši obvezne določbe na področju zaposlovanja in dela delavcev, to nikakor ne more voditi k temu, da navedena javna uprava sklene pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, ne glede na odgovornost in sankcije, ki lahko zaradi tega nastanejo. Zadevni delavec ima pravico do odškodnine za škodo, ki je nastala z opravljanjem dela v nasprotju z obveznimi določbami.“

- 17 Člen 5(2) in (4a) Decreto legislativo n. 368 – Attuazione della direttiva 1999/70/CE relativa all’accordo quadro sul lavoro a tempo determinato concluso dall’UNICE, dal CEEP e dal CES (zakonska uredba št. 368 z dne 6. septembra 2001 o prenosu Direktive 1999/70/ES o okvirnem

sporazumu o delu za določen čas, sklenjenem med ETUC, UNICE in CEEP) (GURI št. 235 z dne 9. oktobra 2001), v različici, ki se je uporabljala v zadevni v glavni stvari (v nadaljevanju: zakonska uredba št. 368/2001), je določal:

„2. Če se delovno razmerje nadaljuje po tridesetem dnevu – v primeru pogodb, sklenjenih za obdobje, krajše od šestih mesecev, in pod pogojem, da je preteklo skupno trajanje iz odstavka 4a – ali po petdesetem dnevu – v drugih primerih – se šteje, da je bila pogodba sklenjena za nedoločen čas od izteka navedenih rokov.

[...]

4a. [...] kadar delovno razmerje zaradi veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas za opravljanje enakovrstnih nalog med istim delodajalcem in istim zaposlenim skupno presega šestintrideset mesecev, vključno s podaljšanji in obnovitvami, ne glede na obdobja prekinitve med pogodbami, šteje za delovno razmerje za nedoločen čas v smislu odstavka 2 [...].“

18 Člen 10(4a) zakonske uredbe št. 81/2015 je določal:

„[...] ta uredba se [...] ne uporablja za pogodbe o zaposlitvi za določen čas, sklenjene, da bi bilo mogoče nadomestiti učitelje ter upravno, tehnično in pomožno osebje, ob upoštevanju potrebe, da se zagotovi nepretrganost šolskih in izobraževalnih storitev, vključno v primeru začasne odsotnosti učiteljev ter upravnega, tehničnega in pomožnega osebja, ki so v delovnem razmerju za nedoločen ali celo določen čas. [...]“

19 Decreto legislativo n. 81 – Disciplina organica dei contratti di lavoro e revisione della normativa in tema di mansioni, a norma dell'articolo 1, comma 7, della legge 10 dicembre 2014, št. 183 (zakonska uredba št. 81 o sistematični ureditvi pogodb o zaposlitvi in o reviziji zakonodaje o dolžnostih na delovnem mestu na podlagi člena 1(7) zakona št. 183 z dne 10. decembra 2014) z dne 15. junija 2015 (redni dodatek h GURI št. 144 z dne 24. junija 2015) (v nadaljevanju: zakonska uredba št. 81/2015), ki je bila razveljavljena in nadomeščena z zakonsko uredbo št. 368/2001, je v bistvu v členu 19 povzela enako določbo, kot je tista iz člena 5(4) zadnjenavedene zakonske uredbe. Ta člen 19 je določal:

„1. Pogodba o zaposlitvi se lahko sklene za največ 36 mesecev.

2. Brez poseganja v različne določbe kolektivnih pogodb [...] trajanje delovnega razmerja za določen čas med istim delodajalcem in istim delavcem, ki je posledica veriženja pogodb, sklenjenih za opravljanje nalog na isti ravni in iste pravne kategorije, ne da bi se upoštevala obdobja prekinitve med eno pogodbo o zaposlitvi in naslednjo, ne sme preseči 36 mesecev. [...] Če je meja 36 mesecev presežena na podlagi ene same pogodbe ali veriženja pogodb, se pogodba spremeni v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.“

20 Člen 29(2)(c) zakonske uredbe št. 81/2015 v bistvu povzema besedilo člena 10(4) zakonske uredbe št. 368/2001, s tem ko določa, da so s področja uporabe poglavja III zakonske uredbe št. 81/2015, ki se nanaša na delo za določen čas, izključene tudi pogodbe o zaposlitvi za določen čas, sklenjene z učitelji ter upravnimi, tehničnimi in pomožnimi uslužbenci za zapolnitev delovnih mest za nadomeščanja.

- 21 Člen 309 decreto legislativo n. 297 – Approvazione del testo unico delle disposizioni legislative vigenti in materia di istruzione, relative alle scuole di ogni ordine e grado (zakonska uredba št. 297 o potrditvi enotnega besedila določb, ki se uporabljajo na področju izobraževanja ter se nanašajo na šole vseh vrst in ravni) z dne 16. aprila 1994 (redni dodatek h GURI št. 115 z dne 19. maja 1994, v nadaljevanju: zakonska uredba št. 297/1994) določa:

„1. V neuniverzitetnih javnih šolah vseh vrst in ravni poučevanje katoliške vere urejajo sporazum med Italijansko republiko in Svetim sedežem ter njegov dodatni protokol [...] ter sporazumi iz točke 5(b) navedenega dodatnega protokola.

2. Za poučevanje katoliške vere vodja zadevne izobraževalne ustanove zaposli učitelje za določen čas enega leta v dogovoru s škofijskim ordinarijem v skladu z določbami, navedenimi v odstavku 1.“

- 22 Člen 399 te zakonske uredbe določa, da se zaposlovanje učiteljev v vrtcih ter osnovnih in srednjih šolah, vključno s srednjimi umetnostnimi šolami in umetnostnimi inštituti, v primeru 50 % delovnih mest, razpoložljivih v šolskem letu, izvede z natečajnimi postopki na podlagi kvalifikacij in preizkusov, v primeru preostalih 50 % pa na podlagi stalnih seznamov primernih kandidatov iz člena 401. Če je seznam primernih kandidatov z natečaja na podlagi kvalifikacij in preizkusov izčrpan ter ostajajo na podlagi tega prosta delovna mesta, jih je treba dodati k delovnim mestom na ustreznem stalnem seznamu primernih kandidatov. Ta delovna mesta se vključijo v naslednji natečajni postopek.

- 23 Člen 1(95) legge št. 107 – Riforma del sistema nazionale di istruzione e formazione e delega per il riordino delle disposizioni legislative vigenti (zakon št. 107 o reformi nacionalnega preiskovalnega sistema in usposabljanja ter pooblastila za spremembo veljavnih zakonskih določb) z dne 13. julija 2015 (GURI št. 162 z dne 15. julija 2015, v nadaljevanju: zakon št. 107/2015) določa, da lahko MIUR za šolsko leto 2015/2016 izvede izredni načrt za zaposlitev za nedoločen čas učiteljev v javnih izobraževalnih ustanovah vseh ravni zaradi zapolnitve vseh glavnih in pomožnih delovnih mest z ‚*de iure*‘ seznama, ki ostanejo prosta in razpoložljiva po postopkih zaposlovanja, ki so bili izvedeni za isto šolsko leto na podlagi člena 399 zakonske uredbe št. 297/1994, čemur sledi izbris seznamov primernih kandidatov na podlagi natečajev o kvalifikacijah in preizkusih, objavljenih pred letom 2012.

- 24 Člen 40(1) in (5) nacionalne kolektivne pogodbe za sektor „izobraževanja“ z dne 29. novembra 2007, ki je bila dopolnjena z nacionalno kolektivno pogodbo z dne 19. aprila 2018 (redni dodatek št. 274 h GURI št. 292 z dne 17. decembra 2007) (v nadaljevanju: CCNL), določa:

„1. Za osebje iz tega člena se uporabljajo določbe člena 25(2), (3) in (4).

[...]

5. Učitelji katoliškega verouka se zaposlijo po ureditvi iz člena 309 zakonske uredbe št. 297/1994 z letno pogodbo o zaposlitvi, ki se potrdi, če se ohranijo pogoji in lastnosti, ki jih zahtevajo veljavne zakonske določbe.“

- 25 Člen 25(3) CCNL določa:

„Individualna delovna razmerja za določen ali nedoločen čas za učiteljsko in izobraževalno osebje javnih inštitutov in šol vseh vrst in ravni se določijo in urejajo z individualnimi pogodbami v skladu z določbami zakona, zakonodajo Unije in veljavno nacionalno kolektivno pogodbo.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 26 Tožeče stranke v postopku v glavni stvari so učitelji katoliškega verouka, ki jih zaposluje MIUR, in so že več let zaposlene v javnih izobraževalnih ustanovah na podlagi veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas.
- 27 Ker tožeče stranke v postopku v glavni stvari in menijo, da je to veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas nezakonito, in na podlagi ugotovitve, da niso mogli uporabiti mehanizma za zaposlovanje iz člena 399 zakonske uredbe št. 297/1994, menijo, da so žrtve diskriminacije v primerjavi z učitelji drugih predmetov. Zato so pri predložitvenem sodišču vložile tožbo, s katero so na podlagi člena 5(2) in (4a) zakonske uredbe št. 368/2001 zahtevale preoblikovanje svojih sedanjih pogodb v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas ali, podredno, povrnitev škode, nastale zaradi veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas.
- 28 Federazione GILDA-UNAMS (zveza GILDA-UNAMS, poklicno in sindikalno združenje učiteljev), ki je interveniralo v postopku v glavni stvari kot sindikalna organizacija, podpisnica CCNL, med drugim trdi, da so učitelji katoliškega verouka žrtve diskriminacije, ker njihovega delovnega razmerja za določen čas ni bilo mogoče spremeniti v delovno razmerje za nedoločen čas, čeprav naj bi imeli enaka potrdila o primernosti za poučevanje kot drugi učitelji.
- 29 Predložitveno sodišče meni, da glede na italijansko pravo zahtevkom tožečih strank v postopku v glavni stvari ni mogoče ugoditi.
- 30 V zvezi s tem najprej pojasnjuje, da so na dan, ko so tožeče stranke v postopku v glavni stvari vložile tožbe, njihove pogodbe o zaposlitvi trajale več kot 36 mesecev. Čeprav v tem primeru zakonska uredba št. 368/2001 načeloma določa preoblikovanje verižnih pogodb o zaposlitvi za določen čas v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, člen 36(5) zakonske uredbe št. 165/2001 v sektorju javnih uslužbencev tako preoblikovanje izrecno izključuje.
- 31 Dalje, navaja, da čeprav se lahko na podlagi člena 36(5) zakonske uredbe št. 165/2001 veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas, ki presega 36 mesecev, sankcionira z odškodnino za škodo, ki je nastala delavcu zaradi tega veriženja, člen 10(4) zakonske uredbe št. 368/2001 tako možnost v izobraževalnem sektorju izključuje, kot je bilo to pozneje potrjeno s členom 29(2) zakonske uredbe št. 81/2015.
- 32 Poleg tega predložitveno sodišče poudarja, da tožeče stranke v postopku v glavni stvari niso mogle biti upravičene do zaposlovanja niti na podlagi člena 399 zakonske uredbe št. 297/1994 niti na podlagi zakona št. 107/2015, s katerim je bil status pomožnih učiteljev na splošno urejen, ker je bilo z njim določeno, da se s temi učitelji lahko sklenejo pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.
- 33 Iz teh elementov izhaja, da v italijanskem pravu za učitelje katoliškega verouka v javnih ustanovah ni določen noben ukrep za preprečevanje zlorab veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas v smislu določbe 5 okvirnega sporazuma. Predložitveno sodišče se zato sprašuje, ali je italijansko pravo v skladu s pravom Unije.
- 34 V zvezi s tem navaja, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Corte suprema di cassazione (vrhovno kasacijsko sodišče, Italija) člen 10(4) zakonske uredbe št. 368/2001, ki je *lex specialis*, v izobraževalnem sektorju izključuje preoblikovanje pogodb o zaposlitvi za določen čas, ki se sklenejo zaradi nadomeščanja, v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.

- 35 Predložitveno sodišče v zvezi s tem pojasnjuje tudi, da naj bi bilo po mnenju Corte costituzionale (ustavno sodišče, Italija), ki je opravilo oceno ustavnosti člena 10(4)(a) zakonske uredbe št. 368/2001 in člena 36(5) zakonske uredbe št. 165/2001, v sektorju javnih uslužbencev delovno razmerje za določen čas nemogoče preoblikovati v delovno razmerje za nedoločen čas.
- 36 Po mnenju predložitvenega sodišča je ta sodna praksa v nasprotju s sodno prakso iz sodbe z dne 25. oktobra 2018, *Sciotto* (C-331/17, EU:C:2018:859), v kateri je Sodišče ugotovilo, da je treba določbo 5 okvirnega sporazuma razlagati tako, da se splošna pravila, ki urejajo delovna razmerja in s katerimi se želijo sankcionirati zlorabe veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas s samodejnim preoblikovanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, če se delovno razmerje nadaljuje po točno določenem datumu, ne uporabljajo za sektor dejavnosti opernih hiš in simfoničnih orkestrrov, ki delujejo v obliki ustanove, kadar v nacionalnem pravnem redu ne obstaja noben drug učinkovit ukrep za sankcioniranje zlorab, ki so bile ugotovljene v tem sektorju.
- 37 Nazadnje, predložitveno sodišče opozarja, da je poučevanje katoliškega verouka mogoče le, če je škofijski ordinarij učitelju izdal „potrdilo o primernosti“ (v nadaljevanju: potrdilo o primernosti) in to potrdilo ni bilo preklicano. Preklic potrdila o primernosti naj bi bil torej veljaven razlog za odpoved delovnega razmerja, kar naj bi pričalo tudi o negotovosti delovnega razmerja učitelja katoliškega verouka.
- 38 V teh okoliščinah je Tribunale di Napoli (sodišče v Neaplju, Italija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali drugačna obravnava učiteljev katoliškega verouka, kot so tožeče stranke [v postopku v glavni stvari], pomeni diskriminacijo iz verskih razlogov v skladu s členom 21 Listine [...] in Direktivo [2000/78] oziroma ali je okoliščina, da mora imeti delavec potrdilo o primernosti, ki se lahko prekliče, ustrezen razlog, da se upraviči, da se samo učitelji katoliškega verouka, kot so tožeče stranke [v postopku v glavni stvari], obravnavajo drugače od drugih učiteljev in niso upravičeni do nobenega ukrepa za preprečevanje zlorab iz določbe 5 [o]kvirnega sporazuma [...]?
 2. Če se ugotovita neposredna diskriminacija v skladu s členom 2(2)(a) Direktive [2000/78], in sicer iz verskih razlogov (člen 1), ter neposredna diskriminacija v skladu z Listino [...], se Sodišče sprašuje, katera sredstva lahko uporabi [predložitveno] sodišče, da odpravi posledice te diskriminacije, ob upoštevanju, da so bili vsi učitelji, razen učiteljev katoliškega verouka, upravičeni do izrednega načrta zaposlovanja iz zakona št. 107/15 in so bili zaposleni s pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, in torej ali mora to sodišče vzpostaviti delovno razmerje za nedoločen čas s toženim organom javne uprave [v postopku v glavni stvari]?
 3. Ali je treba določbo 5 [o]kvirnega sporazuma [...] razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta v obravnavani zadevi, v skladu s katero se splošna pravila, ki urejajo delovna razmerja in katerih namen je sankcioniranje zlorabe veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas s samodejnim preoblikovanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, če se delovno razmerje nadaljuje po točno določenem datumu, ne uporabljajo za šolski sektor, zlasti za učitelje katoliškega verouka, tako da je za nedoločen čas omogočeno veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas? Zlasti pa, ali je potreba po dogovoru s škofijskim ordinarijem lahko ‚objektiven razlog‘ v skladu s točko 1(a) določbe 5 okvirnega sporazuma ali pa je treba šteti, da gre za prepovedano diskriminacijo v skladu s členom 21 [Listine]?

4. V primeru pritrilnega odgovora na tretje vprašanje, ali se lahko na podlagi člena 21 [Listine], določbe 4 [o]kvirnega sporazuma [...] ali člena 1 Direktive 2000/78/ES zavrne uporaba predpisov, ki preprečujejo samodejno preoblikovanje pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, če delovno razmerje traja dlje od točno določenega datuma?“

Pristojnost Sodišča

- 39 Italijanska vlada ob sklicevanju na člen 17(1) PDEU meni, da Sodišče ni pristojno za odgovor na vprašanja za predhodno odločanje, ki mu jih je postavilo predložitveno sodišče, ker se ta vprašanja nanašajo na razmerja med pravnim redom Italijanske republike in cerkvenim pravnim redom, v tem primeru pravnim redom katoliške cerkve, ta razmerja pa spadajo izključno v notranje pravo.
- 40 Člen 17(1) PDEU nalaga obveznost spoštovanja statusa, ki ga imajo na podlagi nacionalnega prava zlasti cerkve, pri čemer ta obveznost pomeni nevmešavanje v strogo verska področja in jo je ESČP potrdilo v sodbi z dne 15. maja 2012, Fernández Martínez proti Španiji (CE:ECHR:2012:0515JUD005603007).
- 41 V obravnavanem primeru je delovno razmerje med zadevno šolsko ustanovo in učitelji katoliške vere urejeno s sporazumom o spremembi konkordata, sklenjenega 18. februarja 1984 med Italijansko republiko in Svetim sedežem (v nadaljevanju: konkordat), in dodatnim protokolom k temu sporazumu. V skladu s točko 5 tega protokola katoliški verouk poučujejo učitelji, ki jih cerkveni organ odobri kot primerne in jih v dogovoru z njim imenuje izobraževalni organ.
- 42 V skladu s kanonom 804(2) zakonika cerkvenega prava mora škofijski ordinarij poskrbeti, da imenovane učitelje verouka v šolah, vključno z nekatoliškimi šolami, odlikujejo dobro poznavanje pravilne doktrine, izpričevanje krščanstva v vsakdanjem življenju ter njihova pedagoška znanja in spretnosti. Nesporno torej obstaja povezava med potrdilom o primernosti na eni strani ter zaposlitvijo in trajnostjo delovnega razmerja učitelja katoliškega verouka na drugi.
- 43 Iz tega izhaja, da obstoja diskriminacije v smislu Direktive 2000/78 v zvezi z učitelji katoliškega verouka iz javnih izobraževalnih ustanov ni mogoče ugotoviti, ne da bi nastala neizpolnitev obveznosti nevmešavanja, ki naj bi bila izrecno določena v členu 17 PDEU.
- 44 V tem okviru italijanska vlada poudarja, da je poučevanje katoliškega verouka fakultativno, kot to med drugim izhaja iz člena 9(2) konkordata, kar je sicer potrdilo Corte costituzionale (ustavno sodišče). Ta fakultativnost nujno vpliva na ureditev, ki se uporablja za delovno razmerje učiteljev katoliškega verouka. „Povpraševanje“ po tem izobraževanju je med drugim nepredvidljivo in časovno zelo spremenljivo, in to celo na kratek rok, saj je v celoti odvisno od tega, ali se učenci in/ali njihovi starši odločijo za navedeno izobraževanje. Italijanska vlada iz tega sklepa, da mora biti delovno razmerje učiteljev katoliškega verouka posebej prilagodljivo in mora voditi k temu, da približno 30 % učiteljev, ki poučujejo katoliško vero, sklene pogodbo o zaposlitvi za določen čas.
- 45 Poleg tega italijanska vlada opozarja, da člen 351 PDEU določa, da določbe Pogodb ne vplivajo na pravice in obveznosti, ki izhajajo iz konvencij, sklenjenih pred 1. januarjem 1958 med eno ali več državami članicami na eni strani in eno ali več tretjimi državami na drugi strani. S sporazumom iz leta 1984 je spremenjen konkordat iz leta 1929, katerega člen 36 je že določal, da je treba

poučevanje katoliškega verouka zaupati osebam, ki so pridobile soglasje cerkvenega organa ali vsekakor imajo potrdilo o primernosti, ki ga je izdal škofijski ordinarij, pri čemer je preklic tega potrdila zadostoval za to, da učitelj ni več primeren za poučevanje.

- 46 V zvezi s tem je treba poudariti, prvič, da člen 17(1) PDEU določa, da Unija spoštuje status, ki ga cerkve in verska združenja ali skupnosti uživajo v državah članicah po nacionalnem pravu, in vanj ne posega.
- 47 Vendar posledica te določbe ni, kot je to odločilo Sodišče, da bi bilo različno obravnavanje v nacionalni zakonodaji, s katerim je nekaterim delavcem odobren dela prost dan za praznovanje verskega praznika, izključeno s področja uporabe Direktive 2000/78 in da bi bila skladnost takega različnega obravnavanja s to direktivo izvzeta iz učinkovitega sodnega varstva (sodba z dne 22. januarja 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, točka 31).
- 48 Prav tako navedena določba ne more pomeniti, da je morebitno različno obravnavanje – v nacionalni zakonodaji, s katero so določene sankcije za zlorabe veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas v javnih izobraževalnih ustanovah – učiteljev katoliškega verouka iz teh ustanov in drugih učiteljev izključeno s področja uporabe te direktive in okvirnega sporazuma.
- 49 Na eni strani se namreč besedilo člena 17 PDEU v bistvu ujema z besedilom Deklaracije št. 11 o statusu cerkva in nekonfesionalnih organizacij, ki je priloga k Sklepnii listini Amsterdamske pogodbe. Vendar dejstvo, da je ta deklaracija izrecno navedena v uvodni izjavi 24 Direktive 2000/78, dokazuje, da je zakonodajalec Unije navedeno deklaracijo nujno upošteval pri sprejetju te direktive (glej sodbo z dne 22. januarja 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, točka 32 in navedena sodna praksa).
- 50 Na drugi strani je s členom 17 PDEU sicer res izražena nevtralnost Unije v razmerju do tega, kako države članice uredijo svoje odnose s cerkvami in verskimi združenji ali skupnostmi (sodbe z dne 17. aprila 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, točka 58; z dne 11. septembra 2018, IR, C-68/17, EU:C:2018:696, točka 48, in z dne 22. januarja 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, točka 33).
- 51 Vendar je treba ugotoviti, da namen nacionalnih predpisov iz postopka v glavni stvari ni urediti razmerja med državo članico in cerkvami, v tem primeru katoliško cerkvijo, ampak ti predpisi urejajo delovne pogoje učiteljev, ki poučujejo katoliški verouk v javnih ustanovah (glej po analogiji sodbo z dne 22. januarja 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, točka 33).
- 52 Res je, kot trdi Italijanska republika, da obstaja povezava med potrdilom o primernosti, ki se izda učiteljem katoliškega verouka, na eni strani ter zaposlovanjem in trajnostjo delovnega razmerja teh učiteljev na drugi strani. Vendar ne velja le, da izdaja in preklic tega potrdila ter posledice, ki lahko iz tega izhajajo, predstavljajo povezavo z zaposlovanjem in trajnostjo delovnega razmerja teh učiteljev, ampak tudi, da pristojnosti škofovskega ordinarija ne omajajo določbe, na katere se nanašajo vprašanja za predhodno odločanje, in bo ta ostala v veljavi, ne glede na to, ali bodo tožeče stranke v postopku v glavni stvari dosegle, da se njihova pogodba o zaposlitvi za določen čas spremeni v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. Poleg tega uporaba okvirnega sporazuma za dejansko stanje v postopku v glavni stvari ne pomeni, da mora Sodišče odločiti o fakultativni naravi poučevanja katoliške vere.
- 53 Iz tega sledi, da v postopku v glavni stvari ne gre za „status“, do katerega so na podlagi italijanskega prava upravičene cerkve iz člena 17(1) PDEU, kot je v obravnavanem primeru katoliška cerkev.

- 54 Pristojnosti Sodišča v tej zadevi prav tako ne more omajati člen 351(1) PDEU, v skladu s katerim „[d]oločbe Pogodb ne vplivajo na pravice in obveznosti, ki izhajajo iz sporazumov med eno ali več državami članicami na eni strani ter eno ali več tretjimi državami na drugi strani, sklenjenih pred 1. januarjem 1958 ali za države pristopnice pred datumom njihovega pristopa“.
- 55 V zvezi s tem je treba spomniti, da je namen te določbe državam članicam omogočiti spoštovanje pravic, ki jih imajo tretje države v skladu z mednarodnim pravom na podlagi teh prejšnjih konvencij [mnenje 1/15 (Sporazum o prosti trgovini s Singapurjem) z dne 16. maja 2017, EU:C:2017:376, točka 254 in navedena sodna praksa].
- 56 Kot je navedel generalni pravobranilec v točki 43 sklepnih predlogov, navedena določba ni upoštevna za postopek v glavni stvari, ker se pogodbe, ki so sklenjene s Svetim sedežem ali so z njim povezane, nanašajo na pristojnost škofijskih ordinarijev za izdajanje in preklic potrdil o primernosti za poučevanje katoliške vere, kar je pristojnost, ki je, kot je razvidno iz točke 52 te sodbe, določbe, na katere se nanašajo vprašanja za predhodno odločanje, zlasti določba 5 okvirnega sporazuma, ne omajajo.
- 57 V teh okoliščinah iz navedenega izhaja, da je Sodišče pristojno za odločanje o predlogu za sprejetje predhodne odločbe.

Vprašanja za predhodno odločanje

- 58 Predložitveno sodišče želi z vprašanji, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu izvedeti, na eni strani, ali je treba prepoved diskriminacije zaradi vere v smislu Direktive 2000/78, člena 21 Listine in določbe 5 okvirnega sporazuma razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da se za učitelje katoliškega verouka iz javnih izobraževalnih ustanov ne uporabljajo pravila za sankcioniranje zlorabe veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas, in na drugi strani, ali je treba to določbo razlagati tako, da nujnost potrdila o primernosti, ki ga izda cerkveni organ, da tem učiteljem omogoči poučevanje katoliškega verouka, pomeni „objektivni razlog“ v smislu točke 1(a) te iste določbe.
- 59 Najprej je treba spomniti, da je – v skladu s členom 1 Direktive 2000/78 ter kot je razvidno iz naslova, uvodnih izjav, vsebine in cilja te direktive – namreč namen te direktive opredeliti splošni okvir boja proti diskriminaciji, med drugim, zaradi vere pri zaposlovanju in delu, da bi se v državah članicah uresničevalo načelo enakega obravnavanja, tako da se vsakomur zagotavlja učinkovito varstvo pred diskriminacijo, ki temelji zlasti na tem razlogu (glej v tem smislu sodbo z dne 26. januarja 2021, Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie, C-16/19, EU:C:2021:64, točka 32).
- 60 Navedena direktiva tako na področju, ki ga ureja, udejanja splošno načelo prepovedi diskriminacije, ki je od takrat določeno v členu 21 Listine (sodba z dne 26. januarja 2021, Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie, C-16/19, EU:C:2021:64, točka 33).
- 61 Iz tega izhaja, da če je Sodišču predloženo vprašanje za predhodno odločanje, katerega predmet je razlaga splošnega načela prepovedi diskriminacije na podlagi vere, kot je določeno v členu 21 Listine, in določb Direktive 2000/78, s katerimi se ta člen 21 izvaja in ki prispevajo

k uresničevanju ciljev tega člena 21, potem Sodišče to vprašanje preuči glede na to direktivo (glej v tem smislu sodbo z dne 13. novembra 2014, Vital Pérez, C-416/13, EU:C:2014:2371, točka 25 in navedena sodna praksa).

- 62 V skladu s členom 2(1) Direktive 2000/78 „načelo enakega obravnavanja“ pomeni, da ne obstaja nikakršna neposredna ali posredna diskriminacija zaradi katerega od razlogov iz člena 1 te direktive. V členu 2(2)(a) te direktive je pojasnjeno, da gre za neposredno diskriminacijo, kadar je oseba obravnavana manj ugodno kakor neka druga oseba, ki je v primerljivem položaju, iz katerega od razlogov iz člena 1 te direktive, med katerimi je vera. V skladu s členom 2(2)(b) te direktive gre za posredno diskriminacijo, kadar bi na videz nevtralna določba, merilo ali praksa postavila osebe neke veroizpovedi v posebno neugoden položaj v primerjavi z drugimi osebami.
- 63 Poleg tega iz sodne prakse Sodišča izhaja, da ker ESČP v svoji sodbi z dne 15. maja 2012, Fernández Martínez proti Španiji (CE:ECHR:2012:0515JUD005603007), in pozneje Listina podajata širše razumevanje pojma „vera“ s tem, da v ta pojem vključujeta svobodo oseb do izražanja vere, je treba šteti, da je zakonodajalec Unije pri sprejetju Direktive 2000/78 želel slediti enakemu pristopu, zato je treba pojem „vera“ iz člena 1 te direktive razlagati tako, da pokriva tako *forum internum*, to je dejstvo, da oseba ima prepričanje, kot *forum externum*, to je izražanje vere v javnosti (sodba z dne 14. marca 2017, G4S Secure Solutions, C-157/15, EU:C:2017:203, točka 28).
- 64 V obravnavani zadevi pa je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da nacionalna zakonodaja iz postopka v glavni stvari učiteljem katoliškega verouka iz javnih izobraževalnih ustanov, kot so tožeče stranke v postopku v glavni stvari, onemogoča, da bi svojo pogodbo o zaposlitvi za določen čas preoblikovali v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas in/ali da bi prejeli odškodnino za škodo, nastalo zaradi veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas, pa ne zaradi njihove vere, temveč ker, tako kot drugi učitelji iz teh ustanov, spadajo v javni sektor. Poleg tega, čeprav prvonavedeni v nasprotju s temi drugimi učitelji niso bili upravičeni niti na podlagi člena 399 zakonske uredbe št. 297/1994 niti na podlagi izrednega načrta zaposlovanja, določenega z zakonom št. 107/2015, to ni bilo zaradi vere, ampak zaradi tega, ker so bili zaposleni na podlagi letnih pogodb o zaposlitvi, ki niso omogočale njihovega vpisa na stalne sezname primernih kandidatov, ta vpis pa je potreben za zaposlitev za nedoločen čas. Nazadnje, to trajanje nikakor ni povezano z izdajo potrdila o primernosti in izražanjem vere, ki sta potrebna za poučevanje katoliškega verouka, ter z možnostjo preklica tega potrdila, saj morajo te zahteve izpolnjevati tudi učitelji katoliškega verouka, zaposleni za nedoločen čas.
- 65 Tako tudi ob predpostavki, da so učitelji katoliškega verouka iz javnih izobraževalnih ustanov v primerljivem položaju kot učitelji drugih predmetov iz teh istih ustanov, ki imajo pogodbo o zaposlitvi za določen čas in za katere se je uporabljal ta člen 399 ali navedeni načrt, tako različno obravnavanje ne temelji na veri, temveč se nanaša le na ureditev, ki se uporablja za delovno razmerje.
- 66 Nazadnje, predložitveno sodišče se ni spraševalo o morebitnem obstoju posredne diskriminacije v smislu člena 2(2)(b) Direktive 2000/78 in predlog za sprejetje predhodne odločbe ne vsebuje elementov, na podlagi katerih bi bilo mogoče šteti, da bi na videz nevtralno merilo, ki ga vsebuje ureditev iz postopka v glavni stvari, dejansko postavilo v posebno neugoden položaj osebe, ki pripadajo določeni veri.

- 67 Nasprotno, kot je poudarila Komisija, je škoda, ki jo uveljavljajo tožeče stranke v postopku v glavni stvari, ki izhaja izključno iz nemožnosti sklicevanja na instrumente varstva, ki jih določa nacionalno pravo za sankcioniranje zlorabe pogodb o zaposlitvi za določen čas, predmet posebne ureditve Unije, in sicer tiste, ki jo določa okvirni sporazum.
- 68 V teh okoliščinah je treba za koristen odgovor predložitvenemu sodišču za rešitev spora, o katerem odloča, vprašanja za predhodno odločanje preoblikovati izključno na podlagi upoštevni določb okvirnega sporazuma in šteti, da to sodišče s svojimi vprašanji v bistvu sprašuje, ali je treba določbo 5 okvirnega sporazuma razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da se za učitelje katoliškega verouka ne uporabljajo pravila, katerih namen je sankcionirati zlorabo verižnih pogodb o zaposlitvi za določen čas, in ali je nujnost potrdila o primernosti, ki ga je izdal cerkveni organ, „objektivni razlog“ v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma. Če nacionalna zakonodaja ne določa nobenega ukrepa za preprečevanje ali sankcioniranje zlorab, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas, v smislu določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma, navedeno sodišče ni prepričano, ali določba 4 okvirnega sporazuma dopušča, da se pravila, ki preprečujejo samodejno preoblikovanje pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, če se delovno razmerje nadaljuje po točno določenem datumu, ne uporabijo.
- 69 Uvodoma je treba opozoriti, da iz samega besedila določbe 2, točka 1, okvirnega sporazuma izhaja, da je področje uporabe tega okvirnega sporazuma opredeljeno široko, saj se na splošno nanaša na „delavce, zaposlene za določen čas, ki so sklenili pogodbo o zaposlitvi ali delovno razmerje, kakor ju opredeljujejo zakoni, kolektivne pogodbe ali običaji v vsaki državi članici“. Poleg tega opredelitev pojma „delavci, zaposleni za določen čas“ v smislu določbe 3, točka 1, okvirnega sporazuma zajema vse delavce, brez razlikovanja glede na to, ali je delodajalec, pri katerem so zaposleni, javni ali zasebni subjekt (sklep z dne 21. septembra 2016, Popescu, C-614/15, EU:C:2016:726, točka 33).
- 70 Ker okvirni sporazum s svojega področja uporabe ne izključuje nobenega posameznega sektorja, se torej uporablja tudi za osebje, ki je zaposleno v javnih izobraževalnih ustanovah (glej v tem smislu sodbo z dne 26. novembra 2014, Mascolo in drugi, C-22/13, C-61/13, C-63/13 in C-418/13, EU:C:2014:2401, točka 69).
- 71 Iz tega sledi, da se za delavce, kot so tožeče stranke v postopku v glavni stvari, ki so zaposlene pri MIUR in katerih pogodbe o zaposlitvi so sklenjene za določen čas, uporablja okvirni sporazum.
- 72 Glede določbe 4 okvirnega sporazuma je treba opozoriti, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je načelo prepovedi diskriminacije v tem sporazumu uvedeno in konkretizirano samo v zvezi z različnim obravnavanjem delavcev, zaposlenih za določen čas, in delavcev, zaposlenih za nedoločen čas, ki so v primerljivem položaju, zato morebitno različno obravnavanje nekaterih kategorij uslužbencev, zaposlenih za določen čas, ni zajeto z načelom prepovedi diskriminacije, določenim v tem okvirnem sporazumu (glej v tem smislu sodbo z dne 21. novembra 2018, Viejobueno Ibáñez in de la Vara González, C-245/17, EU:C:2018:934, točka 51 in navedena sodna praksa).
- 73 Namen določbe 4 okvirnega sporazuma je uveljavitev uporabe načela prepovedi diskriminacije za delavce, zaposlene za določen čas, da se prepreči, da delodajalec tako delovno razmerje uporabi za prikrajšanje teh delavcev za pravice, ki so priznane delavcem, zaposlenim za nedoločen čas (sodba z dne 17. marca 2021, Consulmarketing, C-652/19, EU:C:2021:208, točka 49 in navedena sodna praksa).

- 74 Dejstvo, da nekateri delavci, zaposleni za določen čas, kot so tožeče stranke v postopku v glavni stvari, ne morejo biti upravičeni do preoblikovanja svoje pogodbe o zaposlitvi v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, medtem ko drugi delavci v sistemu javnega izobraževanja, ki poučujejo druge predmete in so v primerljivem položaju, to lahko storijo, pomeni prav različno obravnavanje dveh kategorij delavcev, zaposlenih za določen čas.
- 75 Iz tega sledi, da se v takem položaju predložitveno sodišče ne more izogniti uporabi nacionalnih pravil, ki za učitelje katoliškega verouka iz javnih izobraževalnih ustanov preprečujejo samodejno preoblikovanje pogodbe o zaposlitvi za določen čas v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, če se delovno razmerje nadaljuje po točno določenem datumu, na podlagi določbe 4 okvirnega sporazuma, saj se za ta položaj ta določba ne uporablja.
- 76 V zvezi z določbo 5 okvirnega sporazuma je treba spomniti, da je namen te določbe uresničevanje enega od ciljev okvirnega sporazuma, in sicer da se veriženje pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas, za katere se šteje, da so morebitni vir zlorab v škodo delavcev, omeji z določitvijo nekaj minimalnih varstvenih določb, ki naj bi preprečile, da bi položaj delavcev postal negotov (sodba z dne 3. junija 2021, Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario, C-726/19, EU:C:2021:439, točka 26 in navedena sodna praksa).
- 77 Kot namreč izhaja iz drugega odstavka preambule okvirnega sporazuma ter točk 6 in 8 splošnih ugotovitev navedenega okvirnega sporazuma, je stabilnost zaposlitve pomemben element varstva delavcev, saj pogodbe o zaposlitvi za določen čas ustrezajo tako potrebam delodajalcev kot tudi delavcev le v nekaterih okoliščinah (glej v tem smislu sodbo z dne 3. junija 2021, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca - MIUR in drugi (Akademski raziskovalci), C-326/19, EU:C:2021:438, točka 65 in navedena sodna praksa).
- 78 Določba 5, točka 1, okvirnega sporazuma namreč državam članicam zaradi preprečevanja zlorab, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas, nalaga dejansko in zavezujoče sprejetje vsaj enega od ukrepov, ki so naštetih v njej, kadar v nacionalnem pravu teh držav članic ni ustreznih pravnih ukrepov. Trije ukrepi, ki so tako naštetih v točki 1, od (a) do (c), te določbe, se nanašajo na objektivne razloge, ki upravičujejo obnovitev takih pogodb o zaposlitvi ali takih delovnih razmerij, na najdaljše skupno trajanje takih verižnih pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij oziroma na največje možno število njihovih podaljšanj (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 45 in navedena sodna praksa).
- 79 Države članice imajo v zvezi s tem polje proste presoje, saj lahko uporabijo enega ali več ukrepov, naštetih v določbi 5, točka 1, od (a) do (c), okvirnega sporazuma ali že obstoječe ustrezne pravne ukrepe. Tako določba 5, točka 1, okvirnega sporazuma za države članice določa splošen cilj preprečevanja takih zlorab, pri tem pa jim prepušča izbiro sredstev za uresničitev tega cilja, če ne ogrozijo cilja ali polnega učinka tega okvirnega sporazuma (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 46 in navedena sodna praksa).
- 80 Kot je torej razvidno iz določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma in v skladu s tretjim odstavkom preambule ter točkama 8 in 10 splošnih ugotovitev tega sporazuma, imajo države članice v okviru izvajanja okvirnega sporazuma možnost, da upoštevajo posebne potrebe, ki se nanašajo na področja posebnih dejavnosti in/ali na zadevne kategorije delavcev, če je to objektivno utemeljeno (sodba z dne 25. oktobra 2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, točka 35 in navedena sodna praksa).

- 81 Poleg tega določba 5 okvirnega sporazuma ne določa posebnih sankcij, če so bile kljub temu ugotovljene zlorabe. V takem primeru morajo nacionalni organi sprejeti ukrepe, ki morajo biti ne le sorazmerni, ampak tudi dovolj učinkoviti in odvračilni, da zagotovijo polni učinek pravil, sprejetih za izvajanje okvirnega sporazuma (glej v tem smislu sodbo z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 82 Določba 5 okvirnega sporazuma torej državam članicam ne nalaga splošne obveznosti, da določijo preoblikovanje pogodb o zaposlitvi za določen čas v pogodbe za nedoločen čas. Določba 5, točka 2, okvirnega sporazuma namreč državam članicam načeloma prepušča, da določijo, pod katerimi pogoji se pogodbe o zaposlitvi ali delovna razmerja za določen čas štejejo za sklenjena za nedoločen čas. Iz tega izhaja, da okvirni sporazum ne določa pogojev, pod katerimi se lahko uporabijo pogodbe za nedoločen čas (sodba z dne 3. junija 2021, Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario, C-726/19, EU:C:2021:439, točka 49 in navedena sodna praksa).
- 83 Vendar mora, da je mogoče za takšno nacionalno ureditev šteti, kot da je v skladu z okvirnim sporazumom, nacionalni pravni red zadevne države članice kljub temu določati drug učinkovit ukrep za preprečevanje in po potrebi sankcioniranje zlorabe veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 48 in navedena sodna praksa).
- 84 Iz tega sledi, da mora, kadar je podana zloraba veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas, obstajati možnost, da se uporabi ukrep, ki dejansko in enakovredno zagotavlja varstvo delavcev, da bi se ta zloraba ustrezno sankcionirala in da bi se odpravile posledice kršitve prava Unije. V skladu z besedilom člena 2, prvi odstavek, Direktive 1999/70 morajo namreč države članice „vesti potrebne ukrepe [...] tako, da bodo vedno lahko zagotavljale rezultate, ki jih nalaga [ta] direktiva“ (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 49 in navedena sodna praksa).
- 85 Zato je treba torej ugotoviti, da če bi se v obravnavanem primeru izkazalo, da v nacionalni ureditvi iz postopka v glavni stvari ni nobenega drugega učinkovitega ukrepa za preprečevanje in sankcioniranje zlorab, ki bi se morebiti ugotovile v zvezi z osebjem iz sektorja javnega izobraževanja o katoliški veri, bi tak položaj ogrozil cilj in polni učinek določbe 5 okvirnega sporazuma.
- 86 V zvezi s tem je treba tudi spomniti, da Sodišče ni pristojno za odločanje o razlagi določb nacionalnega prava, saj je to naloga pristojnih nacionalnih sodišč, ki morajo ugotoviti, ali so zahteve, predpisane z določbo 5 okvirnega sporazuma, izpolnjene z določbami nacionalne ureditve, ki se uporabi (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 50 in navedena sodna praksa).
- 87 V obravnavanem primeru mora torej predložitveno sodišče presoditi, v kolikšnem obsegu pogoji uporabe in dejansko izvajanje upoštevni določb nacionalnega prava pomenijo ustrezen ukrep za preprečevanje in, po potrebi, sankcioniranje zlorabe, ki izhaja iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas (sodba z dne 21. novembra 2021, de Diego Porras, C-619/19, EU:C:2018:514, točka 51 in navedena sodna praksa).

- 88 Vendar lahko Sodišče, ko odloča o predlogu za sprejetje predhodne odločbe, po potrebi poda pojasnila, ki nacionalno sodišče usmerjajo pri njegovi presoji (sodba z dne 19. marca 2020, Sánchez Ruiz in drugi, C-103/18 in C-429/18, EU:C:2020:219, točka 91 in navedena sodna praksa).
- 89 Iz predložitvene odločbe je razvidno, prvič, da nacionalna zakonodaja iz postopka v glavni stvari omogoča zaposlovanje velikega števila učiteljev na podlagi veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas v sektorju javnega izobraževanja o katoliški veri, ne da bi določala kakršno koli omejitev iz določbe 5, točka 1(b) in (c), okvirnega sporazuma glede najdaljšega skupnega trajanja teh pogodb o zaposlitvi ali števila njihovih obnovitev, in drugič, da se za pogodbe o zaposlitvi za določen čas, ki so bile sklenjene v tem sektorju, izrecno ne uporabljajo nacionalne določbe, na podlagi katerih se te verižne pogodbe o zaposlitvi, ki se nadaljujejo po točno določenem datumu, preoblikujejo v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, in da se po potrebi izplača odškodnina za škodo, ki je nastala zaradi tega veriženja.
- 90 Poleg tega po navedbah predložitvenega sodišča tožeče stranke iz postopka v glavni stvari tudi niso bile naslovnice postopkov na podlagi člena 399 zakonske uredbe št. 297/1994 in izrednega načrta zaposlovanja učiteljev, zaposlenih za nedoločen čas, ki ga je uvedel MIUR, ki jih je Sodišče izenačilo z neke vrste preoblikovanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas (sodba z dne 8. maja 2019, Rossato in Conservatorio di Musica F. A. Bonporti, C-494/17, EU:C:2019:387, točke od 32 do 36).
- 91 V teh okoliščinah je treba preveriti, ali je uporabo veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas na področju sektorja javnega izobraževanja o katoliški veri mogoče utemeljiti z obstojem objektivnih razlogov v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma v nacionalnem pravu in, natančneje, ali bi lahko potrdilo o primernosti, ki ga izda škofijski ordinarij, da učitelju katoliškega verouka omogoči poučevanje tega predmeta, pomenilo tak objektivni razlog.
- 92 Poudariti je namreč treba, da so podpisnice okvirnega sporazuma, kot je navedeno v točki 7 splošnih ugotovitev okvirnega sporazuma, menile, da je uporaba pogodb o zaposlitvi za določen čas, ki temeljijo na „objektivnih razlogih“, način preprečevanja zlorab (sodba z dne 3. junija 2021, Instituto Madrileño de Investigación y Desarrollo Rural, Agrario y Alimentario, C-726/19, EU:C:2021:439, točka 55 in navedena sodna praksa).
- 93 Pojem „objektivni razlogi“ v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma je treba razumeti tako, da se nanaša na določene in konkretne okoliščine, ki označujejo določeno dejavnost in ki so posledično take, da v tem posebnem okviru upravičujejo veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas. Te okoliščine so lahko zlasti posledica posebne narave nalog, za izvedbo katerih so bile take pogodbe o zaposlitvi sklenjene, in značilnosti, ki so z njimi neločljivo povezane, ali pa, odvisno od primera, posledica sledenja legitimnemu cilju socialne politike države članice (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 59 in navedena sodna praksa).
- 94 Nacionalna določba, ki bi na splošno in abstraktno z zakonsko ali podzakonsko normo dopustila veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas, pa naj ne bi bila v skladu z zahtevami, ki so bile pojasnjene v prejšnji točki. Na podlagi take povsem formalne določbe namreč ni mogoče ugotoviti objektivnih in jasnih meril za preizkus, ali je obnovitev takih pogodb o zaposlitvi resnično potrebna, ali se z njo lahko doseže cilj in ali je za ta cilj nujna. Taka določba pomeni torej dejansko tveganje, da se bodo tovrstne pogodbe zlorabljele, ter zato ni združljiva s ciljem in polnim učinkom okvirnega sporazuma (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točki 60 in 61 ter navedena sodna praksa).

- 95 Italijanska vlada navaja več trditev, s katerimi želi dokazati, da v obravnavanem primeru obstajajo natančne in konkretne okoliščine, ki upravičujejo veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas za učitelje katoliškega verouka v javnih ustanovah, pri čemer te okoliščine izhajajo predvsem iz razmerja med Italijansko republiko in Svetim sedežem ter iz organizacijske prilagodljivosti, ki se zahteva za poučevanje katoliške vere.
- 96 Glede prvega vidika italijanska vlada najprej poudarja, da je poučevanje katoliške vere v javnih šolah posebnost italijanskega izobraževalnega sistema. Posebna vez zaupanja, ki mora obstajati med učiteljem tega predmeta in škofijskim ordinarijem, zahteva, da kandidata za poučevanje katoliškega verouka nujno oceni sam škof, da prepereči, da bi bilo poučevanje v nasprotju z zahtevami sporazuma, sklenjenega med Italijansko republiko in Svetim sedežem, zato se škofijskemu ordinariju omogoči, da vsako leto ocenjuje primernost vsakega učitelja.
- 97 Ta vlada se nato opira na dejstvo, da bi učitelj katoliškega verouka ta predmet lahko poučeval šele po tem, ko je izdano potrdilo o primernosti, s katerim se oceni, ali zadevni učitelj izpolnjuje pogoje iz kanonskega prava in ali to potrdilo še ostaja v veljavi. V zvezi s tem italijanska vlada pojasnjuje, da objektivni razlog v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma ne izhaja iz morebitnega preklica tega potrdila, temveč iz nujnosti spoštovanja konkordata in zagotavljanja izobraževanja o katoliški veri, ki je v skladu z njegovimi načeli, zlasti da bi se zadostilo pričakovanjem učencev in njihovih staršev.
- 98 Poleg tega katoliška cerkev s tem, da v skladu s konkordatom sodeluje popolnoma samostojno, med drugim pri določitvi profilov učiteljev, pri priznavanju njihove primernosti in pri njihovem imenovanju, prevzema odgovornosti, povezane z verskimi vidiki izobraževanja, glede katerega država ostaja odprta in na voljo, ne da bi pri tem sodelovala. Ta država priznava vrednoto verske kulture in upošteva dejstvo, da so načela katolicizma del italijanske zgodovinske dediščine, pri tem pa ohranja razdaljo, značilno za pluralistično laično državo, ki se ne poistoveti z nobeno vero.
- 99 Glede drugega vidika italijanska vlada navaja, da veliko število pogodb o zaposlitvi za določen čas v sektorju izobraževanja o katoliški veri zagotavlja prožnost, ki izhaja iz fakultativnosti tega izobraževanja, kar naj bi omogočilo prilagajanje potrebnega števila učiteljev zgolj tako, da se nekatere pogodbe o zaposlitvi za določen čas ne obnovijo, in ne da se pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas odpovejo. Ta pristop, ki naj bi torej omogočal ustrezen odziv na nihanje povpraševanja po poučevanju katoliškega verouka zaradi zadevne fakultativnosti, naj bi potrdilo Corte costituzionale (ustavno sodišče) ter naj bi bil poleg tega odraz varovanja finančnih in organizacijskih interesov države.
- 100 Na prvem mestu, v zvezi s trditvijo, ki se nanaša na posebno zaupanje, ki mora obstajati med učiteljem, ki poučuje katoliško vero, in škofovskim ordinarijem, zadostuje ugotovitev, da se ta povezava nanaša tako na učitelje, ki so sklenili pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, kot na tiste s pogodbo o zaposlitvi za določen čas, tako da se na to trditev ni mogoče sklicevati za utemeljitev zlorabe pogodb o zaposlitvi za določen čas.
- 101 Drugič, glede ohranitve verske kulture in italijanske zgodovinske dediščine je treba poudariti, da čeprav je za ta cilj mogoče šteti, da si zasluži ustavno varstvo, italijanska vlada ne pojasnjuje, zakaj bi uresničevanje navedenega cilja upravičevalo, da se 30 % učiteljev, ki poučujejo katoliški verouk, zaposli s pogodbami o zaposlitvi za določen čas (glej v tem smislu sodbo z dne 25. oktobra 2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, točka 45).

- 102 V tem okviru je treba ugotoviti, tretjič, da ni izključeno, da sektor javnega izobraževanja o katoliški veri zahteva stalno usklajenost med številom delavcev, ki so v njem zaposleni, in številom morebitnih uporabnikov, kot poudarja italijanska vlada, kar za delodajalca povzroči začasne potrebe na področju zaposlovanja. Začasno nadomeščanje drugega zaposlenega zaradi zadostitve začasne in specifične potrebe delodajalca po osebju načeloma lahko pomeni „objektivni razlog“ v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma (sodba z dne 25. oktobra 2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, točka 47).
- 103 V zvezi s tem morajo biti šolske storitve organizirane tako, da se zagotovi stalno ujemanje med številom učiteljev in številom učencev. Ni pa mogoče zanikati, da je to usklajevanje odvisno od številnih dejavnikov, med katerimi so lahko do neke mere tudi taki, ki jih je težko nadzirati ali predvideti, kot so zlasti zunanje in notranje premestitve ali izbira predmetov učencev (glej v tem smislu sodbo z dne 26. novembra 2014, Mascolo in drugi, C-22/13, od C-61/13 do C-63/13 in C-418/13, EU:C:2014:2401, točka 94).
- 104 Zaradi takih dejavnikov v izobraževalnem sektorju iz postopka v glavni stvari obstaja posebna potreba po prožnosti, ki – kot je bilo navedeno v točki 102 te sodbe – v tem specifičnem sektorju na podlagi določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma objektivno upravičuje veriženje pogodb o zaposlitvi za določen čas, da se primerno odzove na povpraševanje po izobraževanju in da se prepreči nevarnost, da bi morala država kot delodajalec v tem sektorju redno zaposliti očitno višje število učiteljev, kot je dejansko potrebno za izpolnitev njenih obveznosti na tem področju (sodba z dne 26. novembra 2014, Mascolo in drugi, C-22/13, od C-61/13 do C-63/13 in C-418/13, EU:C:2014:2401, točka 95).
- 105 Vendar pa ni mogoče sprejeti, da se pogodbe o zaposlitvi za določen čas lahko obnovijo zato, da bi se stalno in trajno opravljale naloge, ki spadajo med običajne dejavnosti izobraževalnega sektorja. Kot je sicer Sodišče večkrat razsodilo, podaljševanje pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas za zadovoljitev potreb, ki dejansko niso začasne, temveč stalne in trajne, namreč ni upravičeno v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma, saj je taka uporaba pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas v neposrednem nasprotju s predpostavko, na kateri temelji navedeni okvirni sporazum, in sicer da so pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas prevladujoča oblika delovnih razmerij, čeprav so pogodbe o zaposlitvi za določen čas značilnost zaposlovanja v nekaterih sektorjih, poklicih in dejavnostih (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 62 in navedena sodna praksa).
- 106 Spoštovanje določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma torej zahteva konkretno preverjanje, da je namen obnovitve verižnih pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas premostitev začasnih potreb ter da se nacionalna določba, kot je ta v postopku v glavni stvari, v bistvu ne uporablja za zadostitev stalne in trajne potrebe delodajalca po zaposlenih (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2020:514, točka 63 in navedena sodna praksa).
- 107 Zato je treba v vsakem posameznem primeru preizkusiti vse okoliščine primera in pri tem med drugim upoštevati število teh verižnih pogodb o zaposlitvi, ki so bile sklenjene z isto osebo ali za opravljanje istega dela, da se tako izključi možnost, da bi se sklepale pogodbe o zaposlitvi ali delovna razmerja za določen čas – tudi če so na videz sklenjeni zaradi potrebe po nadomeščanju – ki pomenijo zlorabo s strani delodajalcev (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2014:514, točka 64 in navedena sodna praksa).

- 108 Obstoj „objektivnega razloga“ v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma torej načeloma izključuje obstoj zlorabe, razen če se na podlagi celovitega preizkusa okoliščin, v katerih so bile pogodbe o zaposlitvi ali delovna razmerja za določen čas obnovljena, izkaže, da delovne naloge, ki so naložene delavcu, ne ustrezajo zgolj začasni potrebi (sodba z dne 26. novembra 2014, Mascolo in drugi, C-22/13, od C-61/13 do C-63/13 in C-418/13, EU:C:2014:2401, točka 103).
- 109 Zato zgolj dejstvo, da bi bilo mogoče zadevno nacionalno zakonodajo upravičiti z „objektivnim razlogom“ v smislu te določbe, ne more zadostovati za to, da bi se ta štela za skladno s to določbo, če konkretna uporaba te zakonodaje dejansko vodi do zlorabe veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas (sodba z dne 26. novembra 2014, Mascolo in drugi, C-22/13, od C-61/13 do C-63/13 in C-418/13, EU:C:2014:2401, točka 104).
- 110 Vendar na eni strani nacionalna ureditev iz postopka v glavni stvari ne določa nobenih pogojev za tako odstopanje, ki ga uvaja od splošnih pravil, ki se uporabljajo za pogodbe o zaposlitvi in so namenjene sankcioniranju zlorabe veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas. Na drugi strani se zdi, da sklenitev verižnih pogodb o zaposlitvi iz postopka v glavni stvari ne ustreza zgolj začasnim potrebam delodajalca, temveč gre bolj za njegove običajne potrebe po upravljanju. Poleg tega so različne pogodbe o zaposlitvi za določen čas, na podlagi katerih so bile tožeče stranke v postopku v glavni stvari zaposlene, več let vodile k izpolnjevanju podobnih ali celo enakih nalog, zato je mogoče šteti, da je to delovno razmerje izpolnjevalo potrebo, ki ni bila začasna, ampak, nasprotno, trajna, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.
- 111 Četrto, glede trditve v zvezi s finančnimi interesi države je treba spomniti, da je Sodišče že presodilo, da čeprav je lahko v skladu z ustaljeno sodno prakso proračunski vidik temelj za izbiro socialne politike države članice in lahko vpliva na naravo ali obseg ukrepov, ki jih ta želi sprejeti, pa sam po sebi ne pomeni cilja, ki mu ta politika sledi, in zato ne more upravičiti neobstoja vsakršnega ukrepa za preprečevanje zlorab, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas v smislu določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma (sodba z dne 25. oktobra 2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, točka 55).
- 112 Petič, v zvezi z vprašanjem, ali je lahko potreba po izdaji potrdila o primernosti, ki ga morajo imeti učitelji katoliškega verouka za poučevanje tega predmeta, „objektivni razlog“ v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma, je treba ugotoviti, da je iz spisa, ki je na voljo Sodišču, razvidno, da se to potrdilo izda samo enkrat, ko izobraževalni organ predloži seznam kandidatov, in ne glede na trajanje zadevne naloge, ki je bila dodeljena zadevnemu učitelju katoliškega verouka. Izdaja navedenega potrdila vsem učiteljem katoliškega verouka, ne glede na to, ali so sklenili pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas ali pogodbo o zaposlitvi za določen čas, je torej, kot je bilo navedeno že v točki 64 te sodbe, neodvisen vidik trajanja nalog učiteljev katoliškega verouka.
- 113 Prav tako je preklic potrdila o primernosti razlog za odpoved delovnega razmerja tako za učitelje katoliškega verouka, ki so zaposleni za nedoločen čas, kot za tiste učitelje, ki so, tako kot tožeče stranke v postopku v glavni stvari, sklenili le pogodbo o zaposlitvi za določen čas, in torej ni objektivni razlog v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma.
- 114 Nazadnje, ker izdaja potrdila o primernosti ni povezana z izvajanjem ukrepov, za katere je priznано, da sledijo legitimnim ciljem socialne politike, kakršni so na primer tisti, ki se nanašajo na varstvo nosečnosti in materinstva ali usklajevanja poklicnega in družinskega življenja, ni mogoče šteti, da se z njo uresničuje cilj socialne politike, saj pojem „objektivni razlog“ iz določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma, kot izhaja iz sodne prakse, navedene v točki 93 te sodbe,

- zajema uresničevanje tega cilja (glej v tem smislu sodbo z dne 26. novembra 2014, Mascolo in drugi, C-22/13, od C-61/13 do C-63/13 in C-418/13, EU:C:2014:2401, točki 92 in 93 ter navedena sodna praksa).
- 115 Iz tega sledi, da potrdilo o primernosti ni „objektivni razlog“ v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma.
- 116 Zato pod pogojem, da ne obstajajo „ustrezni pravni ukrepi za preprečevanje zlorab“ v smislu določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma, kar mora preveriti predložitveno sodišče, nacionalna ureditev, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, v sektorju javnega izobraževanja o katoliški veri ni taka, da bi preprečila ali sankcionirala zlorabe, ki izhajajo iz veriženja pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij za določen čas.
- 117 V zvezi s tem je naloga sodnih organov zadevne države članice, da zagotovijo upoštevanje določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma, tako da skrbijo, da delavci, ki so bili žrtve zlorabe, ki izhaja iz veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas, v upanju, da bodo še naprej zaposleni v danem sektorju, niso odvrnjeni od tega, da pri nacionalnih organih, vključno s sodnimi, uveljavljajo pravice, ki izhajajo iz tega, da se z nacionalnimi predpisi izvajajo vsi preventivni ukrepi iz določbe 5, točka 1, okvirnega sporazuma (sodba z dne 25. oktobra 2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, točka 68 in navedena sodna praksa).
- 118 Natančneje, sodišče, ki odloča o zadevi, mora upoštevne določbe nacionalnega prava, kolikor je mogoče in če je prišlo do zlorabe veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas, razlagati in uporabiti tako, da se ta zloraba ustrezno sankcionira in se odpravijo posledice kršitve prava Unije (sodba z dne 11. februarja 2021, M. V. in drugi (Zaporedne pogodbe o zaposlitvi za določen čas v javnem sektorju), C-760/18, EU:C:2021:113, točka 69 in navedena sodna praksa).
- 119 V obravnavani zadevi bi – glede na to, da nacionalna zakonodaja iz postopka v glavni stvari vsebuje splošna pravila, ki se uporabljajo za pogodbe o zaposlitvi in katerih namen je sankcioniranje zlorabe veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas tako, da določajo samodejno preoblikovanje pogodb o zaposlitvi za določen čas v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, če delovno razmerje traja dlje od določenega datuma – lahko zato uporaba teh pravil v zadevi v postopku v glavni stvari pomenila ukrep za preprečevanje take zlorabe v smislu določbe 5 okvirnega sporazuma.
- 120 V teh okoliščinah pa je treba spomniti, da je Sodišče presodilo, da določba 5, točka 1, okvirnega sporazuma ni brezpogojna in dovolj natančna, da bi se posameznik lahko skliceval nanjo pred nacionalnim sodiščem. Na tako določbo prava Unije, ki nima neposrednega učinka, se torej v okviru spora, ki spada na področje prava Unije, ni mogoče sklicevati, da se ne bi uporabila določba nacionalnega prava, ki je v nasprotju z njo. Nacionalno sodišče zato ni zavezano, da ne uporabi predpisa nacionalnega prava, ki je v nasprotju s to določbo (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 75 in navedena sodna praksa).
- 121 Po tem pojasnilu je treba opozoriti, da so nacionalna sodišča pri uporabi nacionalnega prava to pravo dolžna razlagati, kolikor je mogoče, ob upoštevanju besedila in namena zadevne direktive, da bi se dosegel v njej določeni cilj in s tem skladnost s členom 288, tretji odstavek, PDEU (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 76 in navedena sodna praksa).

- 122 Zahteva skladne razlage nacionalnega prava je namreč neločljiv del sistema Pogodbe DEU, saj nacionalnim sodiščem omogoča, da v okviru svoje pristojnosti zagotovijo polni učinek prava Unije, kadar odločajo v sporih, ki so jim predloženi (sodba z dne 11. februarja 2021, M. V. in drugi (Zaporedne pogodbe o zaposlitvi za določen čas v javnem sektorju), C-760/18, EU:C:2021:113, točka 66 in navedena sodna praksa).
- 123 Obveznost nacionalnega sodišča, da se pri razlagi in uporabi upoštevnihih pravil nacionalnega prava sklicuje na vsebino direktive, je sicer omejena s splošnimi pravnimi načeli, zlasti z načeloma pravne varnosti in prepovedi retroaktivnosti, in ne more biti podlaga za razlago nacionalnega prava *contra legem* (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 77 in navedena sodna praksa).
- 124 Vendar načelo skladne razlage zahteva, da nacionalna sodišča ob upoštevanju celotnega nacionalnega prava in z uporabo načinov razlage, ki so uveljavljeni v nacionalnem pravu, naredijo vse, kar je v njihovi pristojnosti, da zagotovijo polni učinek zadevne direktive in dosežejo rešitev v skladu z njenim ciljem (sodba z dne 24. junija 2021, Obras y Servicios Públicos in Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, točka 78 in navedena sodna praksa). Predložitveno sodišče mora torej preveriti, ali je taka skladna razlaga nacionalnih določb mogoča.
- 125 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljena vprašanja odgovoriti, da je treba določbo 5 okvirnega sporazuma razlagati tako, da prvič, nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da se za učitelje katoliškega verouka iz ustanov javnega izobraževanja ne uporabijo pravila, katerih namen je sankcionirati zlorabo veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas, če v nacionalnem pravem redu ni nobenega drugega učinkovitega ukrepa, s katerim se te zlorabe sankcionirajo, in drugič, da nujnost potrdila o primernosti, ki ga izda cerkveni organ, da tem učiteljem omogoči poučevanje katoliškega verouka, ni „objektivni razlog“ v smislu določbe 5, točka 1(a), okvirnega sporazuma, saj se to potrdilo izda le enkrat, in ne pred vsakim šolskim letom, za katero se sklene pogodba o zaposlitvi za določen čas.

Stroški

- 126 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

Določbo 5 Okvirnega sporazuma o delu za določen čas, sklenjenega 18. marca 1999, ki je priložen Direktivi Sveta 1999/70/ES z dne 28. junija 1999 o okvirnem sporazumu o delu za določen čas, sklenjenem med ETUC, UNICE in CEEP, je treba razlagati tako, prvič, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da se za učitelje katoliškega verouka iz ustanov javnega izobraževanja ne uporabijo pravila, katerih namen je sankcionirati zlorabo veriženja pogodb o zaposlitvi za določen čas, če v nacionalnem pravem redu ni nobenega drugega učinkovitega ukrepa, s katerim se te zlorabe sankcionirajo, in drugič, da nujnost potrdila o primernosti, ki ga izda cerkveni organ, da tem učiteljem omogoči poučevanje katoliškega verouka, ni „objektivni razlog“ v smislu določbe 5, točka 1(a), tega okvirnega sporazuma, saj se to potrdilo izda le enkrat, in ne pred vsakim šolskim letom, za katero se sklene pogodba o zaposlitvi za določen čas.

Podpisi